

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦЮЮЧОГО ВЛАСНИКА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сіньова Л. М.,

*к.ю.н., доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,*

Досліджено особливості правового статусу працюючого власника як самостійного суб'єкта трудового права. Підставою для його інституалізації, як окремого типу працівників є особливості правового статусу, зокрема, поєднання трудової правосуб'єктності та цивільно-правової (господарсько-правової) правосуб'єктності.

Ключові слова: суб'єкт трудового права, правовий статус, працюючий власник, фізична особа.

Формування в Україні ринкової моделі трудових відносин де ключову роль відіграє керівник-роботодавець або власник є беззаперечною. Працюючі власники не рідкість для низки корпоративних утворень, особливо коли ними виступають працівники, які займають різні посади: від технічного працівника до керівника підприємства. При цьому, варто погодитися із тезою про те, що власник або роботодавець створює нові робочі місця, здійснює організацію та створює умови для залучення найманої праці, забезпечує трудові права та соціально-трудова гарантії працівників, а також бере участь у трудових відносинах з трудовим колективом, професійною спілкою, іншими учасниками [1].

Правовий статус особи — це самостійна юридична категорія, яка включає в себе комплекс прав і свобод, що не можуть реалізовуватись без обов'язків та заходів відповідальності особи. Ця юридична конструкція надає правову оцінку зв'язків особи із соціумом та державою, яка виступає гарантом цих прав та свобод і створює систему законодавчих санкцій за їх недотримання та порушення [2, с. 20].

Правовий статус суб'єктів трудового права наділений особливостями, адже залежно від соціальних якостей, що відображається на внутрішньовидових його відмінностях. Ці

відмінності визначаються найважливішим складником правового статусу — характером та специфікою прав і обов'язків, закріплених законодавством за даною групою (підгрупою) суб'єктів трудового права [3, с. 25].

Законодавство про працю розрізняє три основні категорії громадян як суб'єктів трудового права: наймані працівники (фізичні особи); підприємці (роботодавці-фізичні особи); працюючі власники (члени об'єднань підприємств) [3, с. 26].

Що стосується визначення працівника, воно легально закріплено у п.п. 14.1.195 п. 14.1 ст. 14 ПКУ. Підприємці як роботодавці, на думку Д.І. Сірохи, повинні відповідати наступним ознакам: 1) реєстрація фізичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності та як платника обов'язкових страхових внесків до позабюджетних фондів, що характеризує виникнення трудової правосуб'єктності у фізичної особи-підприємця; 2) використання найманої праці на підставі трудового договору. Ця ознака характеризує організаційний та майновий критерій трудової правосуб'єктності підприємця [4, с. 440].

Працюючі власники в якості самостійного суб'єкта трудового права розглядаються не так давно. Підставою для його інституалізації, як окремого типу працівників є особливості правового статусу. Зокрема, поєднання трудової правосуб'єктності та цивільно-правової (господарсько-правової) правосуб'єктності [5, с. 43-44]. У цьому ключі проф. С.Я. Вавженчук підкреслює, що «низка точок зору щодо розуміння сутності трудової правосуб'єктності дає підстави для кристалізації трьох основних підходів, два з яких ускладнені варіативним елементом у розглядуваному питанні. По-перше, це монолітне розуміння трудової правосуб'єктності. По-друге, трудову правосуб'єктність розглядають у розщепленому варіанті. По-третє, трудову правосуб'єктність можна ототожнити із трудовою правоздатністю або суб'єктом трудових правовідносин» [6, с. 97].

Доц. О.Т. Панасюк зазначає, що виникнення трудової правосуб'єктності цих суб'єктів трудового права перебуває в причинно-наслідковому зв'язку із набуттям цивільно-правового статусу або господарсько-правового статусу. Це обумовлює наявність особливостей виникнення і припинення такого роду трудових правовідносин та ін. Така специфіка притаманна, наприклад,

правовому статусу членів виробничого кооперативу, трудова правосуб'єктність яких створює зворотній зв'язок щодо підприємницької правосуб'єктності. Відповідно, припинення трудової діяльності у виробничому кооперативі є підставою припинення членства у ньому [5, с. 44].

Як наголошує С.Я. Сухачов, саме працюючий власник сприяє формуванню прозорих, європейських трудових відносин, які передбачають утвердження між працюючими взаємин співволодіння і партнерства, поза якими втрачають сенс усі ринкові реформи в сучасному українському суспільстві [7, с. 199].

Слід наголосити, що керівниками підприємств можуть бути власники підприємств самостійно та наймані особи, з якими укладаються трудові договори (контракти). Керівництво будь-яким підприємством здійснюється виконавчим органом товариства, компетенція якого і склад встановлюється рішенням загальних зборів товариства [8]. Таким чином, з появою в Україні різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання слід виділити одну із категорій працівників, які наділені правовим статусом власника юридичної особи. В юридичній літературі таких осіб охоплюють поняттям «працюючі власники».

Власники, що працюють на власних підприємствах — це працівники, які працюють на інкорпорованому підприємстві (наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю, інкорпорований кооператив), в якому вони: а) самостійно або спільно з іншими членами їхніх сімей та одним або декількома партнерами чи іншими членами кооперативу здійснюють контроль за майном підприємства; б) мають право діяти від імені підприємства щодо контрактів з іншими організаціями, найму та звільнення працівників при умові дотримання національного законодавства, що регулює такі питання та правила, встановлені призначеною радою підприємства [9].

С.Я. Сухачов зазначає, що наявність реального власника із зацікавленим, хазяйським ставленням до праці — найважливіший показник цивілізованих ринкових відносин. Але в Україні ми маємо досить серйозні перешкоди на цьому шляху [9]. Означене логічно свідчить про той факт, що працюючий власник набуває трудово-правового статусу, а отже, виступає суб'єктом трудового права.

Література:

1. Серета О.Г. Правовий статус роботодавця за Проектом Трудового кодексу України О.Г. Серета // URL: [file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/aymvs_2012_1\(3\)_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/aymvs_2012_1(3)_5%20(1).pdf) (дата звернення 25.03.2021)

2. Сіньова Л. М., Кузьменко Г. В., Погорелова О. С. Особливості регулювання трудових правовідносин керівних працівників: Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. Сіньова Л. М., Кузьменко Г. В., Погорелова О. С. – К. : ФОП Маслаков, 2020. – 210 с.

3. Шумляєва І.Д. Трудове право : навч. посіб. / І.Д. Шумляєва. - Дніпро : ГРАНІ, 2018 — 188 с.

4. Сіроха Д. І. Фізична особа-підприємець як учасник трудових правовідносин, його поняття та характерні риси. *Актуальні проблеми права: теорія і практика : збір. наук. праць.* 2010. № 16. С. 435–441.

5. Панасюк О.Т. Начатки трудового права. Лекція 3. Основні питання загальної частини трудового права: функції трудового права, джерела трудового права, принципи трудового права, суб'єкти трудового права, вчення про трудові правовідносини, вчення про трудові права: навч.-практ. посіб. / О.Т. Панасюк. - К.: Алерта, 2017. - 88 с.

6. Вавженчук С.Я. Охорона та захист трудових прав працівників : підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 592 с.

7. Сухачов С.Я. Працюючий власник як фундамент функціонування соціального механізму трудових відносин *Українська полоністика. Випуск II. Історико-філософські дослідження* 2014 С. 194- 200

8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 23.05.2019).

9. Сравнительный анализ понятий и определений для статистического измерения трудовых отношений по материалам Резолюций, принятых на 9, 15 и 20 Международных конференциях

статистиків труда http://www.cisstat.com/rus/compare20_15_9mkst.pdf
(дата звернення 22.12.2021)

10. Сухачов С.Я. Активний власник – ключова фігура в механізмі трудових відносин *Вісник НАН України*. № 8 2001 http://eprints.zu.edu.ua/24014/1/vnanu_2001_8_9.pdf (дата звернення 07.02.2022)

The peculiarities of the legal status of the working owner as an independent subject of labor law are studied. The basis for its institutionalization as a separate type of workers are the peculiarities of the legal status, in particular, the combination of labor legal personality and civil (economic) legal personality.

Keywords: subject of labor law, legal status, working owner, individual.